

Vestnik

Glasilo Slov.

Proti komunističnim
borcem

je bil v nedeljo, dne 14. decembra 1958 v prostorih Slovenske hiše na Ramón Falconu v Buenos Airesu in smo ga združili s proslavo padlih borcev.

Uvodno pesem k proslavi „Naj čuje nas presvetli Bog“ so navzoči odpeli stoje. Pozdravni govor, ki ga objavljamo na dugem mestu, je podal začasni starešina **Janez Kralj**. Z očenašem so zborovalci počastili spomin ustanovitelja našega glasila pok. duh. svetnika č. g. Karla Škulja.

J. Kralj je prebral pozdravna pisma poslana: predsedniku Narodnega odbora dr. M. Kreku, prevzvišenemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu, Zvezi slovenskih protikomunističnih borcev v USA ter pozdravno pismo zborovalcem, poslano od Zveze v USA.

K tretji točki je **J. Perharič** recitiral iz Jakopičeve „Vrbove piščali“ „Naše stražarje“. Svoja izvajanja je podal občuteno in zanosno.

Slavnostni govornik je bil **Miloš Prelog**, kateri je v tehtnih in prepričljivih besedah pokazal pomen našega združenja, važnost sloge in zdravega pojmovanja demokratske strpnosti med nami. Orisal je važnost naše borbe ter pot, ki nas vodi k slogi in moči, za dosego našega cilja: resnične svobode naše domovine.

V uvodu se je spomnil vseh za narodno svobodo izkrvavelih soborcev, omenjajoč imenoma gen. Leona Rupnika, ki je kot predstavnik slovenske protikomunistične borbe žrtvoval svoje življenje na oltar domovine. Poudaril je važnost slovenskega domobranstva v trenutku, ko so se na slo-

venskih tleh sprostile sile „nemške brutalnosti v svojem stremljenju „Drang nach Osten“ in rafinirane metode mednarodnega komunizma“, ki se načelno bori proti človeški svobodi. Zato, „se bomo našim padlim najboljše oddolžili, če si jih postavimo za veren zgled pri nadaljevanju borbe z mednarodnim zlom sedanjega človeštva — to je, z materialističnim gledanjem na svet, ki ga hoče uvesti nasilni marksistični komunizem. In če smo danes,“ je nadaljeval govornik, „še polni istega idealizma kot pred 13 leti, potem je uspeh naše borbe zagotovljen. Naša krščanska načela morajo v naše praktično življenje, da bomo ob njih postali veliki in popolnejši, kjer ne bo časa in smisla za malenkosti, ki nas često razdvajajo in slabe naše sile“, je zaključil govornik.

Zadnja točka proslave je bila pesem: „Oče, mati...“ katero so peli vsi zborovalci.

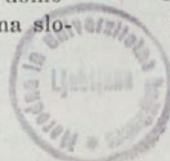
Po kratkem odmoru je **J. Kralj** prešel na dnevni red tabora.

Zapisnik zadnjega tabora, ki ga je prebral F. Holy, je bil soglasno potrjen. Sledila so poročila starešinstva, nato pa so bili odobreni sledeči predlogi:

1. Članarina za leto 1959 bo znašala 7 pesov na mesec in bo vanjo vključena tudi naročnina za „Vestnik“. Odbor ima pravico članarino povišati, če se mu zdi potrebno;

2. Iz presežka članarine se dovoli odboru ustvariti fond za odkup družtvene sobe v „Slovenski hiši“ ali za nakup lastne stavbe;

(Nadaljevanje na 3. str. ovitka)

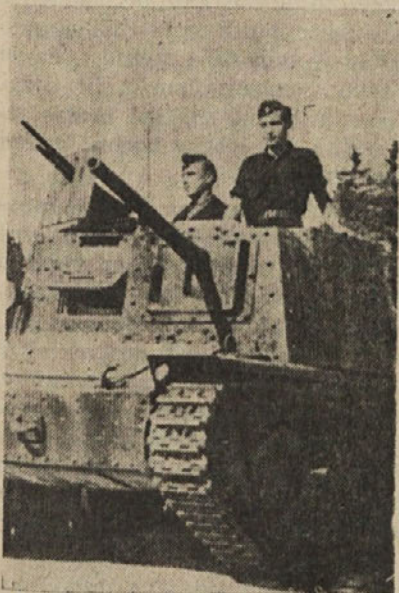

PD 5657-1968

STRAH IN POGUM

SM. R., Argentina

Znani stari angleški filozof Russell, ki ga danes pogosto omenja svetovno časopisje, je lansko leto zapisal, da bi bilo bolje živeti petsto let pod sovjetskim jarmom kot doživeti eno samo atomsko vojno.

Iz tega stavka zveni silni strah pred smrtjo, krčevito oklepanje življenja za vsako ceno in pod kakršnimi koli pogoji. To je filozofija strahu, pehanje za dnevnimi užitki, čeprav bi bilo treba te užitke plačati s svobodo in prepričanjem.

Kako je mogoče, da je mogel svetovno znani filozof, ki je danes star 87 let, izreči tako sramotno misel, izraziti tako poniževalno in suženjsko idejo? To je mogoče samo pri človeku, ki nima vere in ne pozna nobenih idealov in kateremu so pojmi domovina, svoboda, čast, človeško dostojanstvo – same prazne besede. Russell je napisal knjigo z na slovom „Zakaj nisem kristjan“ in je v njej hotel osmešiti krščanske čednosti in kreposti. Danes je pred vsem moralno zdravim svetom os-

mešen on. Boji se borbe, boji se atomske bombe, boji se umreti.

Kako drugačen lik so bili naši domobranci. Kako neprimerno višja filozofija je navdajala te junake, ki so za krščanske, narodne in človečanske ideale šli v borbo in tvegali svoje mlado življenje! Niso se postavili na stališče, da bodo raje molčali, raje klonili glave in zatajili prepričanje, samo da bodo lahko še naprej živeli v miru. Ne, niso storili tega. Šli so v borbo in niso vprašali, koliko je sovražnikov in kakšno orožje imajo.

Russell je dejal: Raje suženjstvo kot smrt. Naši fantje pa so dejali: Raje smrt kot suženjstvo. Kakšna razlika!

Zato smo bili, smo in bomo vedno lahko ponosni na naše hrabre borce, ki so brez strahu sledili klicu svoje nepokvarjene vesti, ki so imeli za svojo sveto dolžnost, da žrtvujejo sebe za vzvišene ideale: za Boga, svobodo in domovino.

Takole nam je na letnem taboru govoril Janez Kralj:

DRAGI SOBORCI!

Prva naša misel na današnjem taboru bodi posvečena našim padlim in pomorjenim soborcem, ki so dali življenje za Boga in domovino!

Ritem našega življenja je v današnjih modernih časih tako nagel, dogodki takorekoč prehitevajo drug drugega in mi odtrgani od domovine iz leta v leto skorajda pozabljamo na borbe, katere smo preživljali skupno z našimi pokojnimi soborci. Zato je prav in je tudi naša dolžnost, da se jih vsaj enkrat na leto in to na našem taboru, spominjamo in jih počastimo. Če je kdo dolžan proslavljati jih, smo to mi, njihovi bratje po ideji in orožju, po ideji, ki nas je vse vodila iz borbe v borbo. Dolžni smo to našemu narodu in njihovemu spominu.

Tista strahotna leta, ko je domovina ječala pod petami treh okupatorjev in se je pojavilo iz podzemlja še četrto največje zlo — brezbožni komunizem, smo slovenski vojaki pisali našemu narodu lastno vojaško zgodovino. Žal, da so se te bratomorne borbe veselili naši narodni sovražniki in jo podpirali, bila pa je za toliko bolj neizprosna in najstrašnejša, kar jih je naša domovina v svoji zgodovini gledala. Rdeči nestvor si je namreč izbral najbolj satansko metodo — zapeljal je naše brate in sestre, da so jeli v brezumni sli moriti pod krinko osvobodilne fronte lastne brate in sestre. Pa se je zbudilo iz otopelosti zdravo jedro našega naroda, klic po svobodi je bil močnejši od vseh groženj in strahovanj. Naši fantje in možje so zagrabili za primitivno orožje, da ubranijo svojim družinam in sebi golo življenje in si pribore resnično svobodo in ne tisto, rdečo, pod strahovlado brata komunista.

In ko je na obzorju že vstajala zarja prostosti, smo po odločbi „velikih“ sil zapustili domovino in jo prepustili rablju, ki ji je v najtežjih dneh okupacije nastavljal nož na grlo. Ker pa se je zdelo, da mera grozot še ni bila zvrhoma polna, je moralo priti še Vetrinje kot krona trpljenja in obupa. Bili smo vračani po tistih, katerim smo reševali sinove kot padalce, da niso padli v roke rdečim ali pa Nemcem. Bili smo izdani po tistih, katerim smo se zaupali in jim v tem slepem zaupanju oddali orožje in v katerih smo ves čas gledali zaveznike.

Dragi soborci, ali niso to dogodki, ki smo jih skupno z našimi pokojnimi sam preživljali in jim bili priče? Ali ni to zgodovina, ki je vredna, da se postavi v vrsto z zgodovino večjih narodov? In kdo bo skrbel, da ti dogodki ostanejo večno živi, da spomin na naše pobite junake ne bo usahnil, če ne mi, ki smo po milosti božji vse to preživeli?

Zato pa mora spomin nanje nenehoma živeti v nas, posredovati ga moramo našim mlajšim, da ne bo vse to z nami leglo v grob. Junakom pa, ki so kot seme svobode v tistih dneh padali v grob:

VEČNA SLAVA IN ZAHVALA!

KOČEVSKA EPOPEJA

Zopet Kočevje. Tako morda poreče kdo, vendar se mi zdi, da nikoli ne bomo v stanju obdelati vseh momentov, vseh velikih dejanj in tragedij, ki so se odigravale v tem mestu in njegovi neposredni okolici. Proces proti borcem Grčaric in Turjaka, poboji v Jelendolu in Mozlju, kočevske borbe in končno usoda tisočev zapečateni v širnih kočevskih gozdovih. To so mejniki naše narodne zgodovine, preko katerih ne smemo in ne moremo. Sveta dolžnost vseh borcev je, da te dogodke prikažemo v resnici in take ohranimo zgodovinarjem, ki bodo tako imeli pristne, točne in objektivne podatke o strašnem trpljenju, junaštvu in žrtvah našega naroda med zadnjo vojno in revolucijo. Obenem pa bodo ti momenti pokazali v pravi luči vsa grozodejstva in zločine, ki jih je in jih še počenja komunistična partija nad svojim lastnim narodom.

Pred časom je bilo kratko poročilo o borbah, ki so se proti koncu leta 1943 bile v Kočevju. Tisti opis borbe nikakor ni bil popoln, ni prikazal vseh momentov in podrobnosti, ker je bil njegov namen samo spomin tistim junakom, ki so padli v tej borbi. Danes prinašamo točen potek dogodkov pred omenjeno borbo, potek borbe in konec. Podatki so verodostojni in objektivni. Zbrani so od soborca-prijatelja, poročnika Jakaša Jožeta. Jože je bil eden od tistih borcev in poveljnikov v Kočevju, ki je s svojim junaštvom in svojo odločnostjo dosegel, da borci Kočevja niso klonili, da so se borili in boj tudi uspešno dobojevali.

S padcem Grčaric in Turjaka in uničenjem na stotine hrabrih protikomunističnih borcev so komunistični prvaki že menili, da so dosegli svoj cilj. Rdeči kolovodje in njihove partizanske tolpe so bile direktno pijani zmage. Zdelo se je, da bodo sedaj lahko nemoteno uklenili ves narod v okove rdečega suženjstva in izlili na narod vse sadove tako opevane „rdeče svobode“. Ta omotična zmaga pa ni trajala dolgo. Niso še pobili vseh ujetih borcev iz Turjaka, že je nastopilo razočaranje in dejstvo, da so se zmotili. Pozabili so namreč, da je pod Gorjanci ostala močna borbena skupina, ki je že od 10. septembra bila v protinapadu in ki je iz dneva v dan okrnjevala „osvobojeno ozemlje“. Pozabili so, da se je v samem osrčju Slovenije zbiral cvet slovenskega naroda in pripravljaj, da stori vse in se tudi pod najneprimernejšimi okoliščinami zoperpostavi komunizmu in skuša rešiti narod pred izkrvavitvijo. Že koncem oktobra leta 1943 sta v Kočevje prodrli dve domobranski četi, sedma in tretja. Obe četi sta bili sestavljeni iz borcev, ki so že od prvega dne vodili borbe okoli Kostanjevice, Št. Jerneja, Novega mesta in celo Litije. Tretji četi je poveljeval pokojni poročnik Šabić, sedmi pa poročnik Jakaš Jože. Borci teh dveh enot so bili izkušeni, odločni in so sovražnika poznali v vseh detajlih. Vedeli so, s kom imajo opravka in niso se bali, niso omahovali, dasiravno so se predobro zavedali, da so prišli v osrčje takratne komunistične „republike“. Še več, niso se zadovoljili samo s Kočevjem, nego so od prvega

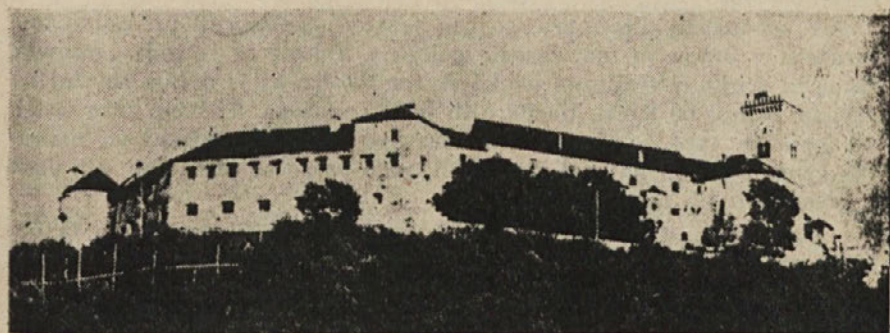
dne dalje začeli s patroliranjem po bližnji in daljni okolici zasledujoč sovražnika, kjerkoli se je prikazal. Ob prihodu teh dveh enot v Kočevje, tam ni bilo skoraj nobenega civilista na spregled. Protikomunisti so že preje bežali iz Kočevja pred komunisti in se skrivali, dočim so komunisti bežali pred domobranci. Počasi so se protikomunisti začeli vračati v mesto in red je prihajal med meščane.

Vsak dan so bile očiščevalne akcije in vsak dan so partizani bežali. Zaplenjenega orožja je bilo vedno več, med drugim tudi težko orožje, ki so ga partizani dobili od svojih „prijateljev in zaveznikov Italijanov“ in katerega so uporabljali pri uničenju Grčaric in Turjaka.

Prihod domobranske posadke v Kočevje nikakor ni bil po volji komunistom. Vse prekratka je bila njihova osvobojena Kočevska republika in sanje, da so svoj cilj dosegli, so šle po vodi. Ni potem čuda, da so kovali načrte, kako pridobiti nazaj, kar so izgubili, in uresničiti svoje načrte. Dne 9. decembra 1943 se je začelo šušljanje po mestu, da se partizani pripravljajo za napad na Kočevje. Pokazalo se je hitreje, kot je bilo pričakovati, da je to šušljanje imelo trdno podlago, kajti zvečer ob 6 istega dne je dospela kurirska pošta, naj se umaknemo iz Kočevja proti Novemu mestu in kmalu na to naslednje sporočilo, da je Kočevje popolnoma obkoljeno od partizanov. Oficirji so imeli kratek posvet in takoj razdelili svoje enote po desetinah po vsem mestu in periferiji. Razdelitev je bila izvršena v naglici in borci so v popolni pripravljenosti pričakovali, kaj prinese noč. Ure so minevale, noč je bila temna in mirna, tako mirni so bili tudi borci, ki so pričakovali udarca. Ob pol enajstih ponoči so stražarji začutili prve premike partizanskih napadalcev. Ni preteklo nekaj minut, že so padli prvi streli iz Šavske vasi in takoj nato je začelo grmeti od vseh strani. Kakor bi gorelo, tako se je usipal ogenj iz pušk in mitraljezov napadalcev. Z lahkoto je bilo mogoče spoznati taktiko, katere so se napadalci poslužili. Partizansko poveljstvo je dobro vedelo, s kakimi borci bo imelo opravka, zato so spravili skupaj vse, kar so mogli, in jih za vsako ceno hoteli uničiti. Pognali so svojo prvo bojno vrsto v juriš. Čim je prva vrsta bila uničena, je takoj nastopila druga in za to še tretja. Juriši so bili podprti s stalnim ognjem iz minometalcev, protitankovskih topičev in havbično artilerijo. Brezdvoma so se napadalci zavedali, da imajo eno prednost, in to številčno stanje borcev. Medtem ko so oni napadali z več tisočglavo množico, s tremi divizijami, je Kočevje branilo le nekaj nad 200 mož. Kompletna sedma četa s številčnim stanjem 130 mož, dva voda 3. čete s 64 možmi in — 60 Nemcev, ki so bili za vezo v Kočevju. Dva voda 3. čete radi obkolitve nista mogla pred napadom priti do Kočevja. Enote XV. in XVIII. partizanske divizije so se že preje odlikovale po svojih pobjah in mučenju žrtev iz premaganih naših postojank v Grčaricah in Turjaku. Boj za uničenje domobranskih enot v Kočevju je za partizansko vrhovno poveljstvo, za štab NOV in POS, bil tolikega pomena, da je napad vodil sam vrhovni poveljnik generalmajor Jaka Avšič. To je tisti znani Avšič, ki je pred

padcem Grčaric in Turjaka ondotnim borcec obljubil amnestijo (kakšna je ta amnestija bila, ni treba ponavljati). Ni torej čuda, da je bivši jugoslovanski konjeniški podpolkovnik Avšič tako hitro napredoval v čin generalmajorja in prvaka partizanskih tolp.

Položaj za naše borce nikakor ni bil ugoden, kajti borbeni položaj je bil silno razsežen, moštva pa malo. Vsaka desetina je bila od 150 do 200 metrov oddaljena druga od druge, kajti le na ta način je bilo mogoče zajeti vse mesto. Večina bivših italijanskih utrdb je bilo porušenih. Le na severni strani mesta sta ostala še dva betonska bunkerja, za katere so partizani dobro vedeli in zato ravno na ta sektor neprenehoma streljali s težkih topništvo. Ob zgodnjih jutranjih urah 10. decembra, v petek, se je partizanom posrečilo z mino iz težkega minometa zadeti enega

Naše mrtve straže na Orlovem vrhu...

od bunkerjev, ki je pod seboj zrušil tri borce, tri brate. Zvez med posameznimi položaji in zasilno zgrajenimi bunkerji je bilo silno malo, kajti nemogoče je bilo hoditi od položaja do položaja, ker je bil pritisk sovražnika presilen in nepreneh. Po padcu obeh bunkerjev, oziroma njihovi zrušitvi, je bilo nemogoče misliti na to, da bi branili tako obsežen položaj, zato je bilo dano povelje, da se enote umaknejo nazaj v mesto in zasedejo položaje ob reki Rinži. Vsi mostovi so bili kriti z mitraljeskim ognjem, enako so bile zasedene hiše in poslopja, ki so bile ob reki, da se na ta način prepreči partizanski prestop reke. Topovski in minometalski ogenj se je nepretrgoma nadaljeval. Naše enote tudi novih položajev niso bile v stanju braniti. Treba se je bilo zopet umakniti, kar ni bilo lahko, saj so posamezne enote bile tako razkropljene, da jim je bilo nemogoče kriti umik. Čim so se borci umaknili v mesto, je glavni cilj napadalcev bil zrušiti vse zgradbe, v katerih so bili borci s svojimi protitankovskimi laškimi topiči. Treba je bilo nekaj ukreniti, da se ohrani čim več borcem za odločilni moment, zato je bilo dano povelje za umik proti gradu. Vse enote so v redu in pod težkim strojničnim ognjem vršile umik,

vendar je število ranjencev rapidno rastlo. Ostala je ob Rinži še ena desetina, ki je zavirala partizanom prehod. To desetino je vodil pokojni soborec in prijatelj „Miha“ iz Mirne peči. Ta desetina se je borila, kot se samo junaki boriti morejo. Zmanjkovalo jim je municije in nemogoče je bilo, da bi kaka druga skupina mogla do njih, zato so ti borci pustili partizane v neposredno bližino in potem napadli z ročnimi granatami in zadali napadalcem težke udarce ter ga vsaj za moment zaustavili, med tem so pa naši borci izrabili priložnost in s puškami preko ramen poskakali v reko. Med plavanjem je partizanska drhal navalila nanje z mitraljeskim ognjem in jih tako obsipavala, da se je zdelo nemogoče, da sploh kdo živ pride preko. Vendar so uspeli; v vodi je ostal samo eden, ostali pa so na vsezgodaj v soboto, 11. decembra, vsi premrazeni prišli v grad.

V soboto, 11. decembra, so pod težkimi okolnostmi vse enote bile združene v gradu in tam zasedle položaje. Takrat se je tudi ugotovilo, da se ni vrnila mitraljezna trojka Anton Skolja, ki je držala položaj na vzhodni strani ob Rinži. Usoda njih je bila strašna. Ti borci niso vedeli za umik in tako so ponoči bili zahrbtno zajeti. Partizani so napravili grmado in jih najprej žive pekli, nato pa so se premislili, jih vzeli z grmade in jih rezali z noži.

Umik v grad so partizani hitro izrabili, zasedli vse mesto in okolili grad ter ga tudi takoj začeli napadati z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Ker je grajsko zidovje bilo predebelo za protitankovske topiče, so partizani merili s topiči skozi grajska okna. Bilo je učinkovito, saj so v prvem trenutku bile žrtve strašne in bati se je bilo, da bodo vsi borci padli. V tej težki situaciji je prišlo prvo obvestilo, da se pomoč približuje, počasi sicer toda sigurno. Oficirji so skrbno pregledali vse položaje, ugotovili stanje moštva in municije in prišli do zaključka, da vzdrže borbo še dva dni. In povelje je bilo, da se borba nadaljuje z ozirom na bližajočo se pomoč in da bi v tistem trenutku izpad ne bil najpovoljnější rešitev. Partizani so pripeljali tvoje topove v samo bližino gradu in z direktnim ognjem obstreljevali grajsko zidovje, hoteč napraviti odprtine, skozi katere naj bi vdrli v grad. Topniških izvedencev, ki bi se razumeli na balistiko, niso imeli, zato so merili kar skozi cev in se jim je dobro obneslo, ker so bili tako blizu. Borci v gradu so se na vse načine trudili, da uničijo te topove, vendar je bilo nemogoče. Situacija v gradu samem je bila dokaj obupna, ranjencev vedno več. Ležali so na hodnikih, kjer so dobivali tudi prvo pomoč. Borci so se pa borili kakor levi, čeprav izmučeni, skoro vsak tudi krvav, razpraskan po obrazu, vendar ni nihče niti za trenutek obstal ali iskal zavetja. Preneštetokrat so borci ponovili svojo odločitev: „Položajev ne bomo zapustili, četudi so naši obrazi zaliti s krvjo, samo da smo še živi in da moremo še meriti!“ Še več, nekateri junaki so šli celo v protinapad. Tako se je zgodilo, da je 11. decembra mitraljezec zapustil grad, se podal na cesto, kjer je bilo polno partizanov in v silni naglici začel partizane obstreljevati na vse

strani. Izenadenje je bilo toliko, da ga ni nihče ustavil in se je živ in zdrav vrnil v grad. Iz tistega sektorja pa več kakor eno uro ni bilo napada. Tik pred nočjo je granata priletela na dvorišče, kjer je bil minometalec in pobila večino posluge. Noč je legla zopet na zemljo, noč nove preizkušnje in pričakovanja. To noč se je rdečim posrečilo napraviti veliko odprtino v eni od grajskih sten. Takoj zatem je proti tej odprtini navalila rdeča drhal in z jurišem skušala priti v enem samem naskoku v grad. Zmotili so se. Borci so jih pričakovali prav pri odprtini, jurišajoči partizani pa so obležali pred samim vhodom v grad. Ta izguba je bila zanje tolikšna in število žrtev toliko, da ponovnega juriša niso več tvegali, pač pa so začeli skozi odprtino metati steklenice napolnjene z bencinom ter skušali borce pregnati z ognjem. Goreti ni imelo kaj posebnega, zato tudi škode ni bilo velike od teh steklenic.

Naslednje jutro, 12. decembra, so partizani iz Šavske vasi na vozu pripeljali svojim hrano, vendar so mitraljezci v gradu poskrbeli, da hrana ni prišla preko mostu do lačnih oblegovalcev.

Partizanske žrtve so bile silno velike, zato so 12. decembra dopoldne poskusili z zvijačo. Ponudili so pregovore za predajo. Določeno je bilo polurno premirje. Poveljujoči častniki so na pregovore pristali, ker je vsaka minuta za njih bila dragocena in življenjsko važna. Treba je bilo pridobiti s časom in zato je bil dan pristanek za razgovor. Partizan, ki je prišel v grad, je prinesel sporočilo svoje komande, ki je zahtevala od borcev brezpogojno predajo. V tem trenutku se je zgodilo nekaj, kar je takrat bilo odločilno in končno imelo za rezultat, da so branilci Kočevja ostali zdravi in rešeni.

Medtem ko je bil poročnik I. Šabić že živčno zdelan (komaj pred letom dni je preživel Suhor), dalje je nemški kapetan Gut, ki se je s svojim moštvom za vezo nahajal v gradu vztrajal na tem, da se predaja izvrši, je to mučno stanje rešil poveljujoči poročnik Jože Jakoš, ki je prvič s pištolo v roki prisilil kapetana Guta, da je obmolknil in se pokoril njegovi volji; drugič pa jasno in odločno odgovoril partizanskemu parlamentarcu, da tudi, če pride še 100 partizanskih divizij, predaje ne bo. „Boj se bo vršil dalje do zadnjega in tudi na nož!“ Tak je bil odgovor poveljnika. Zaradi neuspeha s pregovori so partizani sklenili, da za vsako ceno zasedejo grad in uničijo vse borce. Obstreljevanje je postalo tako silno, kakor še nikdar popreje. Topovsko in minometalsko obstreljevanje se je podvojilo, tako se je tudi podvojilo obstreljevanje z vsem ostalim orožjem. Sredi dopoldneva, v nedeljo, je začela goreti grajska streha. Goreči ogorki so padali na dvorišče in stanje branilcev še toliko slabše. Ne samo, da so bili borci vsi premraženi, potolčeni, lačni in sestradani. Partizani na drugi strani so vedeli, da se bliža pomoč in so zato morali hiteti, ako so hoteli svoj cilj doseči. Posrečilo se jim je zažgati tudi grajska vrata, tako da je dejansko ves grad bil v dimu in v ognju. V tem položaju pride sporočilo do poveljujočega poveljnika, da partizani plezajo po lestvi v grad, toda tudi njim je bilo izvesti to težko radi ognja.

Domobranska misel dviga 11
v tuji zemlji nam duhá,
svet pogum nam v srcih vžiga:
Naj živi Slovenija!

Domobranci napojili
domovino so s krvjó,
z venci slave jo ovili,
v smrt junaško šli za njó.

Kri junakov — seme sveto —
nam rodila bo svoj sad:
novih domoljubov četo,
ново slavo in pomlad.
Domobranci in junaki,
v miru zdaj počivajte,
nad temó in nad oblaki
vzorov luč prizigajte!

Gregor Mali

pomirili rekoč: „Kapitulirali ne bomo, borili se bomo do zadnjega moža!“ Situacija je postajala skrajno resna. Poveljnik je pregledal položaj ranjencev, mnogi od njih so v strašnih bolečinah vpili. Misлил je na možnost izpada. Vprašanje ranjencev ga je za hip ustavilo. Poslal je ljudi, da prisluškujejo, če je možno slišati, da bi pomoč bila blizu. V tem razmišljanju se zasliši iz strani od Ribnice strašno streljanje, grmenje topa je bilo vedno huje; med to grmenje topa so rezko udarjali žvižgi strojniškega ognja... Pomoč je bila tu in borba se je vodila že v samem Kočevju.

Strašno nepopisno veselje je zavládalo med našimi borci, njih pogum je ponovno zrastel do vrhunca. Takoj je bil izveden napad. Tokrat ni nihče več pazil na municijo, nihče gledal, koliko komadov je še ostalo, kajti eno je bilo gotovo, z došlo pomočjo je bila zmaga zagotovljena. Ni minulo pol ure, ko se na mostu prikaže tank, ki je na vse strani sипal smrt umikajočim se rdečim tolpam. Partizani so bili vsi zmedeni in bežali na vse strani. Premnogim je bil umik onemogočen, mnogi so poskakali v Rinžo, iz katere niso več prišli. Borci iz gradu so udarili za umikajočimi se partizani in lovili po mestu one, ki se niso mogli umakniti. Mesto samo je bilo podobno pogorišču, ceste so bile zajezene z ruševinami tako, da ni bilo mogoče, da bi kako vozilo moglo mimo, le tank je uspešno prodiral dalje.

Boj je bil končan. Borba in zmaga naših borcev gotovo spada med največje v naši bojni zgodovini. Takoj po končanih bojih so borci začeli iskati pogrešane. Našli so hrabrega, toda razmesarjenega mitraljezca Antona Skolja in šele tedaj zvedeli, kaj se je z njim zgodilo. Našli so tudi v bunkerju zasuto trojko, tri brate Kordene. Vse mrtve so položili pred grad, njih število je bilo 34. Ranjencev je bilo 29. Preživeli borci

Partizani so prišli v neposredno bližino gradu in samo iskali možnosti, da pridejo notri, obenem pa prežali, kdo bo prisiljen grad zapustiti zaradi ognja. V trenutku, ko so partizanske tolpe bile nagrmadene tako blizu, je poveljnik ukazal metati nanje lahke avijonske mine, katere so borci imeli na razpolago. Te so bile tako uspešne, da so pognale partizane proč od zidovja. Municija je bila popolnoma pri kraju in konec je moral biti blizu. Borci so bili prepadeni, vsi okajeni, ožgani, njih obrazi prebledeli, oči udrtе, vendar obupali še niso. V gradu je bilo tudi nekaj civilistov (med njimi tudi župan mesta). Ti so borce preplašeni spraševali, če bo možno še vzdržati, dokler ne pride pomoč. Borci so jih

LUČ JE IN BOG JE,

RADOST IN ŽIVLJENJE,

SVETLEJŠI IZ NOČI ZASIJE DAN,

ŽIVLJENJE MLADO VRE IZ STARIH RAN

IN IZ TROHNOBE SE RODI VSTAJENJE!

Ivan Cankar

so bili žalostni ob pogledu na svoje mrtve in ranjene junake, vendar v svojih srcih ponosni na te junake, ki so pripomogli, da so ostali borci še pri življenju, da je zmaga bila tolikšna. Nemogoče pa je bilo ugotoviti, kolike so bile žrtve napadalcev. Nemogoče je bilo vse prešteti, bilo jih je nad 500. Prva pomoč je bila nudena ranjencem, ki so bili prepeljani v Ljubljano. V Ljubljano so bili prepeljani tudi padli borci in bili z vsemi vojaškimi častmi pokopani na Orlovem vrhu. Še danes, ko so njih zemeljski ostanki že davno strohnili, so ti junaki spodtika rdečim. Izravnali so njihove grobove in na tem mestu napravili nogometno igrišče, da bi na ta način zabrisali vsako sled za njimi.

Memento!

Opis kočevske borbe je dokaz, kako so se borili naši borci, borili zato, da bi mi vsi in vsa slovenska zemlja bila svobodna. Vprašanje je in ostane, ali moremo preživeli borci v svobodnem svetu, ki smo poznali padle borce v Kočevju, mirno preko vsega tega, ali moremo v svojih srcih izbrisati spomin nanje in zamolčati, da so to bili naši najboljši prijatelji. Na njihovih grobovih ni križa, da še celo groba ni več, toda njih spomin mora živeti in bo živel, ako bomo njihovi soborci za to poskrbeli in ostali zvesti tistim idejam, za katere so oni padli.

Ob mislih in spominih na borbo v Kočevju, decembra 1943, je nemo goče spregledati onih, ki so znatno pripomogli, da je ta veliki boj bil uspešno končan. Brezdvoma gre prva zasluga poveljujočemu poročniku Jožetu Jakošu, ki niti za trenutek tudi v najbolj kritičnem trenutku ni izgubil živcev. Zasluga poročniku Šabiću, Francu Mavcu in Pižmohtu Sikstu, vsi vrnjeni iz Vetrinja, Antonu Skolju, Hočevnar Jožetu in Grmu Jožetu, ki so v borbi padli, zasluga Stanku L. v Kanadi, končno vsem prav vsem borcem.

Mrtvi kočevski junaki, slava vam, po 15. letih vaše velike žrtve se vas spominjamo in ponavljamo prisego, ki ste jo vi v tistih težkih dneh izrekli: „Boj bomo nadaljevali do zadnjega!“

KDO JE ODLOČAL?

X Y, Kanada

Tiho je potrkalo na okno in takoj nato še enkrat, močneje; kakor da se nekomu mudi in ne sme zamuditi niti trenutka.

Grumovka, ki že dva meseca ni trdno zatislila očesa, je planila iz postelje. Ni vedela, ali se ji je sanjalo, ali so partizani, ali je duh... Vse tri sinove, domobrance, je nenadoma videla pred očmi. Kako je z njimi, kje so? Morda so prav zdaj na morišču...

Pod oknom je zaslišala korak. Dolga roka se je stegnila do šipe in potrkala. Za njo je v mesečini zagledala suh, bragotinast obraz. Zdrznila se je; partizani ne trkajo tako človeško. Obšlo jo je plaho upanje, ki pa vendarle ni moglo kar v hipu odriniti skrbi in strahu.

„Kdo je?“ se je bolj bala kot si resnično želela odgovora.

„Odpri!“ je s slabotnim glasom odgovoril oni pod oknom.

Strahoma je odprla okno in glavo naslonila na železno mrežo. Hujšega ji nihče ne more storiti, kot ji je zdaj.

Neznanec tam zunaj se je stisnil ob zid in v pretrganih stavkih govoril: „Domov grem... iz Teharja... iz zapora... Vaš Tone je še tam... Zvezan je... jutri ga odpeljejo. Pojdite k predsedniku krajevnega odbora... on ga lahko reši...“

Odšel je v noč.

Kmetica je verjela vsaki besedi. Brž se je odpravila in stopila na cesto. Na komunistične patrole, ki so vse noči lazile okrog, še pomislila ni. Svetla mesečna noč je bila. Že na enajst je lezla ura. Pa še tako dolga pot; prav na ono stran vasi, k Guštinu. On edini ji lahko reši sina, Toneta, okrog katerega se suče njena slednja misel in zanj trepetu poslednje vlakno njenega srca. mora govoriti s človekom, o katerem vsi pravijo, da ima krvave roke. Naj jo stane karkoli. Če jo da pahniti v ječo? Nič zato!

S težavo se je privlekla do hiše. V sobi je še gorela luč. Glasen krohot se je razlegel skozi okno. Brez oklevanja je potrkala na vrata. Smeh in trušč je potihnil. Počasen, trd korak se je približal vratom. Miličar je pokukal skozi majhno lino v vratih in odrinil zapah.

„Prekleta baba, kaj te je prineslo ponoči sem?“ je zarežal, še preden je odprl vrata.

„Je Guštin doma?“ je vprašala in preslišala kletev.

„Kaj mu hočeš?“

„Govoriti moram z njim,“ je prosila ženica.

„Jutri zjutraj. Zdaj je noč!“ se je zadržal stražar in zadrlesknil duri.

Grumovka ni odnehala. Še enkrat je potrkala in čakala. Kmalu je za vrati spet zacvilil zapah. Guštin, z velikimi, svetlimi kolajnami na prsih, je stal pred njo.

„Kaj sitnariš, Grumovka? Da bi te hudič ob tej uri!“ jo je surovo sprejel.

„Zaradi Toneta sem prišla... Tako sem nadležna in sama... Ti...“

„Kaj meni mar! Doma naj bi ostal. Kaj jaz vem, kje se zdaj potepa, belček zločinski!“ je maščevalno naglasil krajevni „rdeči župan“.

Grumovka je zlezla v dve gubi, tako sta jo zbolela krivični očitek in maščevanje, ki je gledalo iz komunistovih oči. Vendar se je potajila in drobila dlje:

„Veš, kje je... Ti edini ga lahko rešiš...“

„Kaj? — Jaz? — Kdo to govori?...“ se je razburil partizan, kot bi bil zadet v srce. Iz same navade je segel po pištoli.

Kmetica se ni ustrašila. Komunista brez orožja si še misliti ni mogla. Mirneje kot prej je odgovorila:

„Ponoči je nekdo potrkal na okno in mi naročil, naj tebe prosim za fanta. Zato sem tu... Če hočeš, lahko pomagaš. Takoj — dokler je živ...“

„Hudiči! — Jaz? — Le kdo —“ Vznemirjen je trgal besede, kot da ne zna slovensko. Ves drhteč je zrl v starkin obraz, po katerem so drsele solze. Nič grožnje ni bilo v njenih očeh, sama goreča prošnja, ki se je izgubljala v noč kot osamel glas v ravnini.

Kmetica je odstopila od vrat. Nič več mu ni vedela povedati, tudi prošnje ni več privoščila temu komunističnemu mogotcu, ki je odločal o življenju in smrti vseh.

Guštin ni silil z vprašanji. Prav mu je bilo, da se je tako tiho umaknila. Nejevoljno je zaklel in se umaknil v hišo.

Z veliko lažjim bremenom je Grumovka spet stopila na cesto. Opazila je, da je luč pri Guštinu ugasnila. Ura v zvoniku podružne cerkve je odbila polnoč.

„Torej... danes... ali bo živel, ali — umrl...“

Omotična od trpljenja in skrbi je pritavala domov. Vso noč ni zatisnila očesa. Molila je; za Toneta, pa tudi za Guština, naj ga Bog omehča in spreobrne. Bila je dekla Gospodova, polna molitve in zaupanja. Našla je tolažbo in mir...

* * *

Dva dni pozneje.

Proti večeru se je Grumovka vračala s polja. Se svoj živ dan se ni počutila tako skrušena in sama. Kam naj najprej vtakne roke, da bo kaj zaleglo? Prašiči so cvilili, krave so se oglašale, sama tudi ni bila sita, a ji ni bilo do jedi.

Zamišljeno je drsela pred hlevom. Že zdaleč je videla, da je nekdo molil dolge noge iz kupa trave poleg hlevskih vrat.

„Revež, berač,“ jo je obšlo — ti so bili pri hiši stalni gostje. Le to se ji je čudno zdelo, da se je revše zavlekel kar v zelenje in še tja samo na pol. „Hudo mora biti zdelan, morda bolan,“ je sama sebi dejala in se ga ognila. Zdaleč je pogledala nanj. Tudi „berač“ je bolno zasukal glavo in odprl oko.

Ni ga spoznala. Še nikoli ga ni bilo pri njih.

Stopila je dalje. Samo za nekaj korakov. Nevidna sila jo je vlekla nazaj, da je še enkrat ogledala neznanca. Zdaj se ji je zadelo, da ga je že nekje videla. Medlo se je spominjala, da je nekemu podoben; vsaj malo. Pristopila je. Tedaj se je tudi oni okrenil in odprl usta, kakor bi hotel reči: ma - ma. Glasu ni bilo, le usta je premikal.

Spoznala ga je, se zgrudila in objela svojega — sina.

„Tone! Kaj so naredili s teboj?“ se je njen krik izlil v solze, ki so curkoma tekle po uvelih licih. Videla je, da fant vidi samo na eno oko, drugo je bilo podpluto, črno. Njegova usta brez zob, nos razbit, uho do polovice odtrgano. Las ni imel skoro nič, na rokah pa so zevale globoke rane, ki jih je izjedla zarjevela bodeča žica.

Govoriti ni mogel, le iz žepa je potegnil zmečkan papir, na katerem je bilo zapisano, da so ga izpustili.

Ker le ni prišel k sebi, so poklicali zdravnika, ki je ugotovil začetek tifusa, ki se ga je nalezal v zaporu. Za šest tednov je moral v bolnišnico. Potem je prišel domov, ozdravljen od tifusa, a še vedno bolan od strahu in trpljenja, ki ga je užil v Teharju. Tega ga bo ozdravila smrt, ki bo končala pot, na katero so ga že odgnali, potem pa sodbo na ukaz domačega komunista Guština spremenili.

* * *

Še dosti bi se dalo povedati o tem, a ni potrebno. Gornja zgodba pove zadosti, vse. Jasno odgovori tudi na vprašanje:

KDO JE ODLOČAL?

Namreč o življenju in smrti naših bratov — domobrancev.

POGOVOR Z JUNAKI

Kje slovenski ste junaki,
ki branili ste naš rod,
domovino, dom naš dragi,
ki nam dal ga je Gospod?
Dali ste življenje svoje
in prelili srčno kri.
Častno ste končali boje,
z venci zmage v večnost šli.

Zrtev svetih nas učite,
kažete nam svetlo pot,
v našem narodu živite,
ker ste ga branili zmot.
Iz krvi nam vaše klije
nove, lepše dobe klas;
nove, lepše melodije
nam obeta zmage glas.

Gregor Mali

BRATJE, MI STOJIMO TRDNO KAKOR ZIDI GRADA,
ČRNA ZEMLJA NAJ POGREZNE TEGA, KDOR ODPADA.

V SLUŽBI DOMOVINE

Danes je narod v nevarnosti, da ga uniči notranji sovražnik — komunizem. Res, nekaj oficirjev se je narodu odtujilo in priseglo komunizmu in rdeči zastavi. Vendar pa imamo svetle zglede mnogih, ki so ostali narodu zvesti, ki so v borbi proti notranjemu sovražniku padli (v Domobranstvu, Grčarice) itd.

So pa tudi taki, ki sanjajo o lepih jugoslovanskih uniformah, ki delajo načrte za uniforme v bodočnosti, ki valijo krivdo za razpad bivše države samo na druge, ki skrbno zasledujejo tolovajske pohode na Dolenjskem, ki špekulirajo, ki si nočejo omadeževati rok.

Zakaj pišem?

Ne iščem osebnih koristi in nočem politizirati. Pišem zato, da bi odprl oči vsem onim, ki še ne vidijo prav, da bi jim prihranil razočaranja, ki sem jih jaz doživel, da bi dokazal, da srednje poti ni, da je danes samo dvoje poti: komunistična in protikomunistična — komunistična in domobranska — protinarodna in narodna.

Od razpada Jugoslavije do ustanovitve Vaških straž (VS)

Priznati moram, da sem zaupal v moč bivše jugoslovanske vojske in sem z velikim zaupanjem gledal v bodočnost. Prišel je usodni dan — 6. april 1941, ki ga nikoli ne bom pozabil. Bil sem ravno dežurni oficir v XI. bataljonu II. planinskega polka v Gerovu. Telefon je zvonil ves dan, dela je bilo čez glavo, ker sem bil komandir čete mobilizirancev. Bili smo dobro oboroženi. Ni me motila preobilica dela, bil sem ponosen, da bom lahko dokazal svojo vdanost narodu in državi. Isti dan sem že slišal, da se je uprla ena izmed čet zaradi nekega komunističnega rovarjenja. Jaz tedaj komunizmu še nisem prisojal tolike važnosti, ker se je govorilo, da je SSSR naša dobra zaveznica.

Čez štiri dni sem zvedel resnico: Jugoslavije ni bilo več. Hrvatska je proglasila svojo neodvisno državo. Naša domovina je bila odrezana, Srbija je bila prepuščena svoji usodi. Največji „domoljubi“ so prvi izginili: ti danes osvobajajo slovenske domove z ognjem in mečem kot komunisti.

Nihče ne more razumeti in doumeti, kaj se je tedaj dogajalo v srcu vsakega dobro mislečega jugoslovanskega oficirja. Toliko idealov, toliko samopremagovanja: in vse se razblini v nič. Odšel sem in se vrnil domov v februarju 1942.

Mnogo govorjenja je bilo tiste dni, kot sem pozneje zvedel. Naj navedem en primer. V Štični na Dolenjskem je tedaj živel učitelj *Lenarčič* po imenu, ki je po svojem bahaštvu bil Jugoslovan, da ga zlepa nisi našel. Pri njem je živel tudi ženin brat *Ferjančič Jože*, večni medicinec iz zagrebške univerze, ki ni bil nič manjši junak.

Ta dva junaka sta vsak dan zbirala okoli sebe vse mogoče visoke

in najvišje politike iz stiške okolice v znani gostilni „Gradiček“. Ne spominjam se, o čem so se vedno pogovarjali, vendar ne lažem, ako trdim, da je vsebina vsakdanjega govora bila: ali je Jugoslavija sposobna, da premaga svet ali ne. Navadno je dična družba prišla do pozitivnega zaključka. Tako so ugibali ti naši „veliki možje“ in se repenčili, da hočejo sami ustanoviti svoj udarni bataljon, ki naj vso vojsko zmagoslavno povede preko Avstrije, Bavarske in Pruske ter se ustavi šele v Brest-Litovsku, kjer jih čaka bratska sovjetska armada. To je bilo navdušenja!

Prišel pa je 6. april 1941. Splošna mobilizacija! Tedaj bi morali slišati gospoda učitelja in njegovo družbo: „Glejte jih, barab, toliko smo delali za našo mило Jugoslavijo, zdaj nas hočejo pa še v vojaško suktnjo vtakniti! Naj se bore kmetje, ki so vajeni telesnega dela, ne pa mi!“ Tako so besedili ves dan; naslednji dan pa so vsi skupaj izginili ter se pojavili šele na veliki petek, ko so prvi nemški vojaki obiskali tudi Stično. Ves ta čas so bili za vsak slučaj skriti v stiških gozdovih. Po vrnitvi iz gozdov ta družba ni dajala ljudem nobene opore, ker so bili, kakor so pozneje izjavili, zaposleni z uničevanjem vseh „strateško“ važnih ostankov jugoslovanske armade. V resnici pa si je ta družba iz „strateško važnih razlogov“ nakradla iz vojaških skladišč cele vozove moke, jajc in drugih manj važnih ostankov.

Ko sem pozneje hotel dobiti vsaj nekaj moralne utehe — sem od imenovane družbe slišal sledeče: „Propad Jugoslavije je pripisovati slabosti in neznanju oficirjev. Mi smo mislili, da ima Jugoslavija pripravljene cele tankovske armade, pa je svojo vojsko z volovsko vprego premikala. Vendar še ni vse izgubljeno. Sovjetska Rusija je sedaj stopila v vojsko z namenom, da zopet osvobodi Jugoslavijo. Toda mi tega nočemo. Sami si bomo zopet priborili svobodo, ki bo pa drugačna, kot v Jugoslaviji. To bo čista in prava svoboda; vsak bo lahko delal na lastno pest, kár bo hotel. Ne bodo ti vedno stali za petami žandarji, kakor je bilo v navadi pod farškim režimom dr. Korošca.“

A motile so me neke „malenkosti“, n. pr.: Kje se naj vzamejo vojaki, kje oficirji, kje vojaška oprema, kje druge najpotrebnejše stvari, brez katerih ni vojske. Odgovor je bil: „Ti tega še ne moreš doumeti, ker nimaš potrebnih zvez. Na vse te malenkosti misli vodstvo — in to je glavno.“ Če sem hotel zvedeti, kje je to vodstvo, iz kakšnih ljudi je sestavljeno, me je veliki strateg novega časa prekinil, da je gotovo sestavljeno iz oficirjev, kajti kdo naj vodi vojsko, če ne oficirji, da pa je iz vojaških razlogov strogo tajno, da ne izve okupator.

Tedaj se je razvedelo po vsej naši domovini, da je ustanovljena organizacija „Osvobodilna fronta“. Moralno potlačeni narod je pričel dvigati glave. Veliko Slovencev je bilo navdušenih za novo organizacijo, ki naj pomaga narodu zopet na noge. Nihče ni vprašal, kdo vodi to organizacijo. „Kdo drugi kot požrtvovalni Slovenci, ki jim je edini cilj: rešiti narod!“

Nekaj me je motilo, na kar pa tedaj še nisem polagal prevelike važnosti. Zakaj ni bil nobeden od oficirjev, ki sem jih poznal, pozvan k sodelovanju? Ali niso ravno oficirji najsposobnejši, da organizirajo osvobodilno borbo? Vendar se nisem razburjal, ker sem bil prepričan, da bom po končanih formalnih pripravah pozvan k sodelovanju pri tako junaškem narodnem delu.

Središče vsega navdušenja je bila Ljubljana. Vse hiše so bile naenkrat „preštrihane“ z reklamnimi napisi OF. Po vseh kavarnah in gostilnah se je govorilo o OF. Zdi se mi, da je Ljubljana živela od tega.

Pričeli so se prvi umori. Ploskali so vsi. „Treba se je iznebiti onih, ki hočejo tako iskreno in narodno delo izdati sovražniku — okupatorju!“

Tedaj so se tudi po lepih dolenjskih gozdovih pojavili prvi „borci“. Ljudstvo jih je imenovalo „četnike“, sami so se imenovali „partizani“.

Prvi „borci“ so se med seboj sami spogledovali, če jih je ljudstvo imenovalo „četnike“, rekli pa niso nič. Kmetje so jih morali podpirati, pa čeprav so si morali sami pri tem pritrgovati.

V tem času sta imela pri teh borcih v stiški okolici glavno besedo že imenovani „stoletni medicinec“ Ferjančič Jožko in njegov tovariš *Arnšek*. Kakor sem pozneje zvedel, sta bila oba na zagrebški medicinski fakulteti včlanjena v komunistično partijo Jugoslavije. Z obema sem bil dober prijatelj in večkrat smo prebili kako urico v prijetni debati. Pripravljala sta me, da bi vstopil v „osvobodilno“ vojsko. Bil sem pripravljen vstopiti pod pogojem, da mi povedo vodstvo in cilj borbe. Ker mi tega nista hotela povedati, sem z vstopom odlašal. Mislil sem si: „Najprej moram vedeti, kdo me bo vodil, s kom se bom boril in čemu.“

Opozarjali so me, da sem kot oficir poklican in dolžan, da se odzovem pozivu, sicer me bo narod sodil.

Prišel je 19. marec 1942. Zjutraj zvem, da so badoljevci pobrali po vsej pokrajini vse aktivne oficirje in jih odpeljali v internacijo. Mene niso imeli v seznamih, ker nisem dobival njihovih podpor, pa sem ostal doma. Tedaj sem tudi zvedel, da se v gozdovih ne nahaja še noben aktivni oficir. Zakaj naj bi bil jaz prvi? Sicer so komunistično usmerjeni politiki govorili o stotinah aktivnih oficirjev, ki vodijo „naše borce“. Pa to je bila samo komunistična propaganda, kakor sem pozneje ugotovil.

Lepega pomladanskega jutra v aprilu 1942 dobim na oknu pismo. Pismo je imelo sledečo vsebino: „Badoljevci so odpeljali v internacijo vse prave rodoljube. Ostali so doma le oni, ki so z okupatorjem v tajni zvezi. Narod bo sodil svoje izrodke in jih bo končal kot nadležen mrčes. Da ne bo sum padel tudi na tebe, tovariš, se prijavi kar brž v našo partizansko vojsko. Smrt fašizmu — svobodo narodu! — Politkomisar — komandant.“

Ker me savojci niso odpeljali v internacijo, ker sem se jim prikrival, sem postal „nadležen mrčes“. Vendar sem upal, da se bom mogel

še opravičiti. Komaj 14 dni po pismu smo bili vsi moški od 16. do 50. leta iz stiške občine ob desetih zvečer klicani na sestanek. Sestanka sem se moral udeležiti, sicer bi me kot „nadležni mrčes“ iztrebili. Pričakoval sem vse mogoče diplomate in generale, ki se bodo baje pojavili kot govorniki na tem „zgodovinsko važnem“ sestanku. Ali kakšno presenečenje: kot prvi in zadnji in obenem kot glavni govornik se je javil bivši kaznjenec *Piškur Pepe*, po domače „Gmajnarjev Pepe“, iz Velikega Črnela pri Stični. Bil je znan kot premeten tat koles. On in njegov brat sta v letih 1935/36 pokradla nič manj in nič več kot 30 koles samo v stiški občini. Njegov govor je imel približno sledečo vsebino: „Tovariši, prišel je dan, ko se lahko tovariško pomenimo med seboj. Nič več nam ne morejo ukazovati razni žandarji, kot so bili n. pr. Stalcer, Zupanc itd., niti ne farji iz stiškega 'kloštra'; zdaj ukazuje samo še narod, katerega predstavniki smo mi!“ (Pri teh besedah se je junaško potrkal po prsih.) „Tovariši, pozabimo vse, kar je bilo doslej med nami, da bomo mogli pravočasno uničiti 'belo gardo', ki se bo pojavila in hotela izdati narod. Ker so pa tudi na tem sestanku še nekateri, ki so se v Jugoslaviji omadeževali s tem, da so nosili gnusno jugoslovansko uniformo, podobno žandarski, ki jo jaz kot predstavnik oblasti in politični komisar vsega okrožja sovražim, mi boste sedaj in na tem mestu prisegli na našo narodno vojsko. Prosim moje zaupnike, ki so že prisegli, da se pravilno porazdele med zbrane občane in strogo pazijo, da bo vsak pravilno prisegal.“

Nato se je pričel „svečani obred“, ki se je vršil brez sveč, brez razpela v mesečni svetlobi. V sredini je stal politični komisar stiškega odreda, bivši tat koles, Gmajnarjev Pepe; pred njim njegovi zaupniki, obrnjeni proti nam, mi pa kot ovce brez pastirja pred njimi.

Nato je povzdignil svoj glas bivši kaznjenec: „Dvignite desno pest v višino čela! Izgovarjajte za menoj: Prisegam pri slovenski partizanski vojski in pri rdeči ruski armadi, da bom vedno stal ob strani narodu in da bom rdečo vojsko povsod podpiral. Prisegam tudi, da se bom, če bo treba, tudi aktivno udeležil vseh bojov, ki jih bo ukazal naš največji poveljnik tovariš Stalin.“

Ne vem točno, ali sem prisego dobesedno navedel; dve leti sta že minili, vem pa, da nisem pozabil ali dodal ničesar. Da smo tako prisegli, lahko potrdijo stiški kmetje.

Po prisegi me je komisar poklical in me osebno opomnil, naj se v teku tedna javim njemu zaradi aktivnega vstopa v njihovo vojsko. „Tvoja preteklost je sumljiva in bojim se zate.“ Obljubil sem mu, ker sem vedel, česa je zmožen.

Prav kmalu so nas pozvali — skoro vse moške iz naše vasi — da aktivno sodelujemo pri „osvoboditvi“. V dveh vaseh so pobrali vse krampe in lopate, da nas je moglo okoli petdeset moških dvakrat prekopati cesto pred mojo hišo. To je bilo brez pomena, ker je okoli vasi vodila še ena občinska cesta. Kopali smo vso noč in poleg tega podrli

še vsa drevesa ob cesti. Badoljevska posadka ni bila oddaljena niti en kilometer. Razbijanje se je slišalo gotovo tri kilometre daleč, od badoljevcev pa ni padel niti en strel. Cele tri tedne ni bilo badoljevcev na izpregled, čeprav je bil v bližini cel badoljevski bataljon.

Kdo na mojem mestu bi bil še vzhičen nad takim „osvobojevanjem“?

Ono noč, ko smo prekopavali cesto, je visoki politični komisar, Gmajnarjev Pepe, vršil vsako uro po deset minut v menoj „eksercirne vežbe“. To da je v vsaki vojski v navadi in da naj bom še vesel, da se kaj koristnega naučim. Pri tem moram omeniti, da imenovani funkcionar ni bil nikdar vojak, ker je zaradi svojih dejanj izgubil častne državljanske pravice.

To čudno vežbanje mi je vzbujalo resne misli. Kaznjenci, tatovi, ničvredni potepuhi, ubijalci naj bodo moji predstojniki? To bi mogoč prenesti le tedaj, če bi se sam ponižal na njihovo stopnjo. Ker sem bil pa častnik, ki mi je bila vojaška prisega sveta, se mi je že tedaj ta „vojska“ zagnusila.

Prihodnji dan bi se bil moral javiti v štabu zaradi vstopa v „vojsko“. Obljubil mi je, da se bo zame zavzel in mi poveril v svoji „vojski“ visoko mesto mitraljeskega pomočnika, in je pripomnil, da bom kmalu lahko nosil tudi mitraljez. S svojo prijavo da naj ne odlašam več, ker je izvedel, da me hočejo badoljevci ustreliti zaradi izmaknitve internaciji.

Tedaj so se že pričeli množični pokolji kmečkega prebivalstva. In čudno, padali so ljudje, ki sem jih imel za najboljše. Padali so zato, ker so baje imeli zveze z „belo gardo“, ki je tedaj še nikjer ni bilo.

Bil sem med dvema ognjema. Kako naj služim v „vojski“, v kateri komandirajo bivši tatovi, kot je bil komisar Pepe, ubijalci, kot so bili Poljančevi štirje iz Oslice?

(Dalje prihodnjič)

LETNI TABOR, nadaljevanje:

3. Tabor priporoči odboru pospešiti pogajanja za ustvaritev skupnega foruma protikomunističnih slov. organizacij;

4. Spremeni se naslov društva, ki se bo imenovalo: „Društvo slovenskih protikomunističnih borcev“.

5. Pooblasti se vsakoletni tabor, da sam izbere postopek pri volitvah novega odbora.

Pri volitvah, ki so sledile, je bila soglasno izvoljena edina, po prejšnjem odboru predlagana lista: sta-

rešina B. Pregelj; strok. načelnik R. Rigler; pomočnika A. Potočnik in M. Prelog; članski načelnik D. Havelka; pomočnika S. Bitenc in B. Salberger; gosp. načelnik J. Jenko; pomočnika M. Zaje in V. Dolenc; tiskovni referent I. Korošec; pomočnik A. Magister; nadzorni načelnik J. Kralj; pomočnika ing. A. Matičič in B. Urbančič. Za kronista društva je bil izvoljen dr. M. Loh.

Z molitvijo očenaša in udarno pesmijo smo nato zaključili letošnji tabor.

„MI SMO SLOVENSKE ZEMLJE
ČUVARJI,
GESLO JE NAŠE:
DOM, NAROD, BOG!“

Sporočilo vsem članom „Društva slovenskih protikomunističnih borcev“ v Argentini: po sklepu zadnjega tabora bo vsak član od 1. januarja t. l. dalje avtomatično postal naročnik našega „Vestnika“, čigar naročnina je vključena v članarino.

Osebna novica:

Pred poročni oltar je 28. januarja popeljal svojo nevesto gđc. Pavlino Lovše, eden izmed veteranov slovenske protikomunistične borbe, domobranski poročnik, g. Ivan Korošec. Našemu prijatelju, ki se je bil udeležil pohodov slavnega štajerskega bataljona in pozneje doživel strašne teharske večere, želimo veliko sreče in blagoslova v novem stanu in, če je božja volja, dočakat krst svojih potomcev v junaški postojanki sv. Urha pri beli Ljubljani.

Mecenski dar. N. N. je daroval v „Tiskovni sklad“ 500 pesov, za kar se mu najlepše zahvaljujemo.

Ovitek in lesorezi delo soborca Jožeta Žirovnika

List „Vestnik“ izhaja mesečno. Urejuje ga uredniški odbor slovenskih protikomunističnih borcev. — Začasna mesečna naročnina za nečlane znaša v Argentini 5.— pesov; v inozemstvu po vsakokrajni odgovarjajoči valuti. — Za uredništvo: I. Korošec, calle 1 No. 510, Berazategui FNGR, Argentina; za upravo: D. Havelka, Yapeyú 130, San Martín FNGM, prov. Buenos Aires, Argentina. Vsa denarna nakazila sprejema uprava.

Tiska tiskarna Vilko, Castro Barros 917, Buenos Aires, Argentina